

ZIGA, ITZIAR

Devenir perra

2009, Editorial Melusina, Romanyà Valls.

173 pàgines.

«Soy una zorra vasca feminista radical malhablada panfletaria» –diu Itziar Ziga (Erretería, 1974)– «Antes que lo escupa nadie, ya lo he dicho yo». Itziar Ziga és escriptora dels i pels marges. És molesta, crítica i política. Indigna i s'indigna. No reivindica una feminitat bona, sinó una de perversa.

Llicenciada en periodisme, treballà com a reportera en el desaparegut periòdic *Andra*, el primer de l'Estat espanyol dirigit i que componien únicament dones. Feminista des de l'adolescència, activista des de la seua etapa universitària, i durant sis anys, integrant del duet *ex_dones* amb Mònica Boix. *Devenir perra* és la primera obra de la qual signa l'autoria, tot i que, prèviament, també havia contribuït en un dels capítols de *Dels drets a les llibertats. Una història política de l'alliberament GLT a Catalunya* (2008). Consolidada com a escriptora, com a referent del feminisme basc i del transfeminisme assentat a Barcelona, Ziga ha publicat cinc monografies en els darrers anys: *Un zulo propio* (2010), *El género desordenado* (2010), *Glamur i resistència* (2011), *Sexual Herria* (2011) i *Malditas* (2014).

L'estil narratiu de Ziga conjuga sàtira, política, reflexió, protesta i claredat, no té filtres, ni pèls a la llengua, diu les coses tal com sonen, sense embuts. Provoca una lectura voraç i un públic fidel. És una de les autores, que en temps de crisi, ha canalitzat la seua ràbia amb l'escriptura, tot i que la fúria forma part d'ella des de la seua infància. *Devenir perra*, d'esdevenir, és una reflexió interna sobre un canvi de caràcter o d'estat, una manera de viure, contràriament, als valors patriarcals. És un relat basat en les reflexions sobre els límits heteropatriarcals i la construcció des del plaer, a través de dotze experiències vitals, les de les seues amigues, *las perras*.

Ser *perra* és ser *queer*, és ser persona per damunt del seu sexe i la seua orientació sexual. Es defineix individualment com vol, com se sent més còmoda, com és més forta. En la mesura del possible, no segueix les normes del joc patriarcal, és única i particular i es relaciona des del respecte. En paraules de l'autora en una entrevista al diari *Gara*, el 23 de juliol de 2011: «Devenir perra es una visibilización lúdica y colectiva de un grupo de mamarrachas que elegimos el disfraz de la puta para resistir y gozar en este mundo heterocentrado, católico, aburrido y triste. Pero siempre hablo de una feminidad extrema, bastarda y antipatriarcal».

La redacció de Ziga està influenciada per diversos vessants, tant crítics com intel·lectuals, textuals i musicals. Segons detalla, l'obra que la impulsà a escriure fou *Transgresoras, las mujeres que cambiaron su mundo* d'Alaska (2003), la qual fent un repàs històric, recuperà les biografies de dones que van lluitar contra les imposicions socioculturals que els exigia la societat del seu temps. En l'àmbit musical, las Vulpes, aquell grup punk basc que s'atrevia el 1983 a cantar per *Televisión Española*: «Prefiero masturbarme, yo sola en mi cama, antes de acostarme con quien me hable del mañana. Prefiero joder con ejecutivos, que te dan la pasta y luego vas al olvido. Me gusta ser una zorra».

La seua interpretació acabà amb el director i el programa *Caja de Ritmos*, les seues lletres molestaven tant com molesten, avui dia, les de Ziga. Ella les recupera en el primer capítol, igual que recobra Cecilia, una de les grans cantautores oblidades. En l'àmbit intel·lectual, Judith Butler i Beatriz Preciado, qui escriu el pròleg conjuntament amb Virigine Despentes. Com també, Nell Kimball, *la madame americana*, mitjançant la qual pretén homenatjar les treballadores sexuals, víctimes de la mateixa violència que les *perras*, i Annie Sprinkle, *la perra Alfa*, educadora sexual, treballadora sexual i creadora del postporno.

Tot i les diferents branques d'influx, són les *perras* les que més repercuteixen en els seus afers diaris i pensaments, en la seua ànsia d'alliberament: Verónica Arauzo, transsexual i puta, es defineix com a treballadora sexual anarquistacapitalista. Anarquista per destrucció d'estructura i capitalista per comprensió que, mentre el sistema siga així d'opressiu, hi ha molts diners amb la minifaldilla; Paula Rodríguez, una argentina que arribà a Europa motivada pels moviments socials. Reclama unitat en l'activisme feminista i diu que gaudeix molestant, amb el seu pèl ros platí i tota vestida de rosa, a la gent que vol imposar-li una no feminitat; Majo Pulido, cofundadora del col·lectiu post-op, es fixa com a *bollera* femenina i aporta reflexions sobre la imatge i l'etiquetatge; a Mònica Boix, defensora de les feminitats exaltades, li encanta vestir minifaldilles, anar cenyida, ensenyar el melic i apujar-se les mamelles amb el *wonderbra*; Mariana Etxeberri, portuguesa, Ziga creu que si el món explotés i només quedés ella, s'extingiria l'homofòbia i el patriarcat; Begoña Periñán és la *perra* que més ha compartit amb l'autora, amiga i germana des dels tretze anys. És conscient que totes som un producte patriarcal i que no podem viure en coherència política, però almenys ha après a no sentir-se malament per no fer-ho; Laura Santone, la inventora de la *Rifa del Glamour*, en la seua infància era la disbauxada del barri, la que sempre anava amb els xics, després d'anys de rebel·lió feminista amb estètica punk *butch* va redescobrir la feminitat amb els amics marietes i drag-queens; Carmela Roch, la seua feminitat més teatral ha format part de la seua vida d'ençà que tenia memòria. Diu que amb dos i tres anys ja era prou *putón* i prou vedet, com ara. Li agrada practicar arts marçials per a tenir una sensació testosterònica controlada; Pilar Jiménez, la veterana del grup, feminista des de la transició, de les que van ocupar i van crear Ca la Dona al Poble Sec, de les que denunciaren la violència masclista i lluitaren per l'avortament, en un moment en el qual no estava ben vist fer-ho. Helena Torres, treballadora sexual i mare, va créixer al camp, salvatge i sense imposicions estètiques. És hedonista i la *Zorra Suprema*, segons Ziga, amb la maternitat va decidir ser puta per a no ser decent. Alfredo Pestana, marieta mutant transgenèric, gaudeix posant-ho tot en evidència, com eixir al carrer vestit de dona tot i ser un home biològic i, per últim, Sara Arnau, qui descobrí el feminisme a casa seua, per les seues germanes i la seua mare que es divorcià de l'home violent en el moment en què no s'havia de fer.

Itziar Ziga recupera les històries de vida de cadascuna de les dotze, les dotze apòstols del feminisme de rajada, per a reflexionar sobre qüestions de gènere. En primer lloc aborda les construccions socioculturals que ens defineixen com a dones i homes i se'ns imposen des dels entorns més propers, la família. No hi ha un gènere

que ens uneix a les dones, sinó que cadascuna desenvolupa el seu gènere particular. Recuperant les idees de Butler, el gènere és una còpia sense original. Cada *perra* és diferent de l'altra i s'identifica amb uns valors, però totes comparteixen la rebel·lió heteropatriarcal. En aquest sentit, adopten amb tota naturalitat la paraula puta, per a diferenciar-se de les dones decents, les que accepten la moral tradicional femenina. La cultura occidental, en la necessitat de dividir el bo i el dolent, el cel de l'infern, ha utilitzat la puta per a distingir i exaltar el model de dona correcta i digna. Contrària als postulats normatius, Ziga fa una crítica a la feminitat i a la masculinitat que se'ns imposa i que priva la manera particular de ser i comportar-nos. Les feministes també pequen d'això quan adopten una imatge pròpia que les diferencia com a col·lectiu, una forma de vestir que intenta ajustar-se a la coherència política però que sovint acaba sotmetent l'estil particular de cadascú. Del diàleg amb les *perras* extrau que no hi ha una manera de ser feminista, cadascuna és única.

La violència de gènere és un dels altres eixos temàtics. Ziga, igual que altres de les *perras*, ha viscut la violència en carn pròpia. Com a filla de dona maltractada, reflexiona sobre la vexació a la qual està sotmesa la imatge femenina, com les institucions han fet bastió de la violència i com les feministes són essencials en la lluita d'aquesta realitat social. També fa un repàs a l'anorèxia com a problema de la cristiandat femenina, i recupera la història de les monges medievals i de les santes que s'oposaren als matrimonis concertats i a viure sota les regles marcades pel rol femení de l'època. Fa un exercici de memòria històrica, per a recuperar la transcendència de les dones dels marges, les quals han estat presents al llarg de la història. La relació entre els homes i les dones subversives reforça els mecanismes de resistència de les segones, les quals sofreixen els abusos i les violències dels primers. Igual que són estigmatitzades per l'estètica de *perras*, la raresa també pot ser una estratègia de defensa, ja que l'autoritat respon segons l'etiqueta que ha de ser reprimida. Davant la vestimenta, l'estètica, l'etiquetatge, que ens organitzen en el medi social, reclama la unitat des de la diferència per a ser més fortes contra les estructures de poder.

Per a parlar sobre la prostitució i el tràfic de blanques, escolta les treballadores sexuals que teoritzen des de l'apoderament. Com a referents, Carla Corso i Pia Covre, pioneres en el moviment per les treballadores sexuals a Itàlia i a Europa, creadores de la Comissió per als Drets Civils de les Prostitutes, que actualment treballen en el projecte *Stella Polare*, per a la inserció sociolaboral de les prostitutes il·legals. Defensa la prostitució i lluita pels seus drets, des de la concepció legítima de la voluntarietat i el dret a decidir sobre el cos propi, i es mostra radicalment contrària al tràfic de blanques, als matrimonis forçats, a les actuacions policials i al silenci institucional envers les treballadores sexuals. L'estigma social és una de les majors molèsties per a les prostitutes que exerceixen voluntàriament la seua feina, però l'estigma encara està present en tot el que és femení. Fent una mirada inter cultural, aborda la problemàtica del nicab i altres peces sovint titllades d'opressores, defensant-ne l'ús i prenent consciència de la seua importància en funció del context polític i social. *Devenir perra* no és només una obra sobre qüestions de gènere sinó una obra que t'ensenya a ser crític des del respecte, la diferència i l'autenticitat.

Laia Pitarch Centelles

Universitat Autònoma de Barcelona